

POLGÁRI JOG

A gazdatartozásokra vonatkozó bírósági gyakorlat.

Ismerteti: *Dr. Tunyogi Szücs Kálmán.*

A jogszabályok a gyakorlati alkalmazás által, bíróság elé tartozó ügyekben a bíróság joggyakorlata által válnak élökké. A gyakorlat mutatja meg, hogy az elméletileg bár legszebben kitervezett jogszabály megfelel-e a gyakorlati szükségletnek, megvan-e a jogi indokoltsága, beillik-e a jogrendszerbe s nem szorul-e kiegészítésre vagy módosításra. A gazdatartozások fizetésének újabb szabályozásáról szóló 14.000/1933. M. E. számú rendelet (a következőkben: R.) minden jogi előzmény ellenére meglepetésként hatott. Új volt a védett birtokok intézménye és az ezzel kapcsolatos rendelkezések egész tömege. Sokakban felmerült a kétely, hogy az új intézményeket aránylag röviden, vázlatosan szabályozó rendelet sikerrel alkalmazható-e s a kívánt nagyobb rend helyett nem okoz-e majd nagyobb zavart. Az állami hatóságok és a társadalmi szervezetek megértő közreműködése, s különösen bíróságaink belátó bölcsesége és gyakorlati érzéke eloszlatta a kételyeket, kiküszöbölte a jelentékenyebb hézagokat és ellenmondásokat. Jórészt igazolódott, hogy ez a jogi rendezés szükséges volt és a viszonyoknak megfelelő. A bíróság és jogalkotás kölcsönhatását s a bíróság jogfejlesztő munkásságát mutatjuk be a következő példákon.

I. *A védett birtokká nyilvánítás előfeltételei* — bár a kérelmezés határideje már lejárt — most is jelentőséggel bírnak, mert ha az elrendeléskor hiányoztak az előfeltételek, a védettség megszüntetését lehet kérni (R. 15. §.).

Vitára adott alkalmat a R. 2. §-ában használt „*gazdaadós*” kifejezés, illetőleg az, hogy az ingatlanok védett birtokká nyilvánítását *kérheti-e a tulajdonoson kívül más is?* Akadt olyan bírói határozat, amely szerint a védetté nyilvánítást nemcsak az ingatlan tulajdonosa kérheti, hanem annak haszonélvezője is (pestvidéki tsz. Pkf. I. 635/1934/4.), a hitbizományi ingatlan tekintetében pedig a hitbizományi birtokos is (nyiregyházi tsz. Pkf. 81/1934/4.), de a határozatok túlnyomórésze úgy szövelt, hogy csupán a R. 1. §-ában megjelölt ingatlanok tulajdonosa kérheti a védetté nyilvánítást, ellenben nem kérheti azt az ingatlan haszonélvezője (győri tsz. Pkf. 1237/1934/6., bajai tsz. ki-rendeltség Pkf. 10.461/1934/3. stb.), nem kérheti a tulajdonos kezese (gyulai tsz. Pkf. I. 151/1934/14.), nem kérheti az, akinek javára az ingatlanon életjáradék van bekebelezve s így valójában csak jelzálogos

hitelező (budapesti tsz. 21. Pf. 939/1934.), a haszonbérő pedig csak az esetben kérheti, ha a R. 1. §-a alá eső ingatlannak tulajdonosa (budapesti tsz. 21. Pf. 2655/1934.). A joggyakorlatban mutatkozó ellentét megszüntetésére a 7100/1934. M. E. sz. rendelet 3. §-a kimondotta, hogy a R. 1. §-ában megjelölt ingatlant védett birtokká nyilvánítani csak az ingatlan tulajdonosa érdekében lehet; a haszonélvező, javadalmas érdekében vagy a hitbizományi ingatlan tekintetében elrendelt védettség helytelen, de a védettség törlését mellőzni kell, ha az elrendelés előfeltételei a tulajdonosnál megvoltak.

Jogi személyeknek és köztestületeknek (község, egyházközség, szerzetesrend) a védettség kérésére való jogosultságát a bíróság külön rendeleti intézkedés nélkül is megállapította — kivéve a R. 32. §-a szerint külön kivett kereskedelmi társaságokét. De ha a kérelmező egyházközség csupán beltelek tulajdonosa, a beltelket nem lehet védetté nyilvánítani, mert az erkölcsi testület jövedelme nem származik nagyobb részben mezőgazdasági munkajövedelemből (szolnoki tsz. Pkf. 732/1934.). Némelyik bíróság szerint az egyháznak adózásból származó bevétele nem esvén jövedelemadó alá, a 2500/1933. P. M. sz. r. 3. §-a értelmében nem vehető figyelembe annak megállapításánál, hogy a jövedelem nagyobb részben mezőgazdaságból ered-e (szolnoki tsz. Pkf. 2713/1934/8.), más határozat szerint viszont a tagok közszolgáltatása is figyelembe veendő és a R. 1. §. 1. pontjában megjelölt ingatlanok csak az esetben nyilváníthatók védetté, ha az ezekből származó jövedelem meghaladja a tagok által fizetett járulékokat (miskolci tsz. 917/1934/4.). A zalaegerszegi törvényszék (Pkf. 275/1934/6.) úgy határozott, hogy mivel a hitelezés egyedül a r. kath. tanoda vagyonának jelzálogul leköttése ellenében történt, csak ennek az iskolának jövedelmei és terhei vehetők számításba, nem pedig a r. kath. egyházközség egyéb bevételi forrásai is.

Jogutódlás és telekkönyvön kívüli tulajdonszerzés eseteiben a védetté nyilvánítás során támadt jogvitákat a kormány már az első bíróságoknál szerzett tapasztalatok alapján elosztatta a 4200/1934. I. M. 2. §. és 7100/1934. M. E. 5. §. rendelkezéseivel. Az utóbb említett rendelkezés szellemében mondta ki a bíróság azt, hogy a gazdaadós nem kérhette a védetté nyilvánítását olyan ingatlanoknak, amelyeket a kérelem beadása előtt elidegenített s amelyek tulajdonjogának átírását is azelőtt kérte (győri tsz. Pkf. 380/1934/4.). Egységes a joggyakorlat abban, hogy a tulajdonos elhunytá nem érinti az ingatlan védettségét mindaddig, amíg a védettség törlését abból az okból, hogy az új tulajdonosokra vonatkozóan a védettség előfeltételei nem állnak fenn vagy más okból a R. 15. §-ának megfelelően nem kéri; viszont azért, mert valaki védett birtokot örökölt, a korábban is tulajdonában volt ingatlanainak védetté nyilvánítását nem kérheti (sátoraljújhelyi tsz. Pkf. 1086/1934/3.).

A gazdaadós több ingatlana közül *egyes ingatlanokat lehet-e utólag védetté nyilvánítani?* A R. 2. §-a és a 38.500/1933. I. M. r. 1. §. 3. bekezdése szerint az adós ingatlanait csak együttvéve lehet

védetté nyilvánítani, ez ingatlanok közül csupán egyeseknek védetté nyilvánítása iránt nem is lehet kérelmet előterjeszteni. Mégis, ha a kérelem elbírálása során tünt ki, hogy az adós nem valamennyi ingatlanát jelentette be, a hiányt a 15.500/1933. M. E. r. 1. §. 2. bekezdése értelmében pótolni lehet (veszprémi tsz. Pkf. 540/1934/4.), a hiánypótlásnak a felfolyamodási eljárás során is helye lehet (szekszárdi tsz. Pkf. 510/1934/6.). Sőt van olyan határozat is, amely szerint nincs jelentősége annak, hogy a gazdaadós kérvénye az igazolásról rendelkező 4200/1934. I. M. sz. rendeletben írt határidő letelte után terjesztett elő, ehhez képest, bár az egyik ingatlanok utólagos védetté nyilvánítása iránti kérelem csak 1934. május 30-án terjesztett elő, a védetté nyilvánításnak helye van, mert az újabb benyújtott kérelem csak kiegészítő része az 1933. december 3-án benyújtott kérelemnek (nagykanizsai tsz. Pkf. 938/1934/4.). Más határozat szerint viszont a bíróság arra a körülményre, hogy folyamodónak egyéb ingatlanai vannak-e vagy sem, ki nem terjeszkedhetik s a hiány orvoslása nem törtenhetik a felfolyamodási eljárás keretében sem, az legfeljebb a R. 15. §-ában foglaltak figyelembevételével eszközölhető (pécsi tsz. Pkf. 986/1934/4.). Minthogy az adós a védetté nyilvánítás iránti kérelemben egyik ingatlanát nem jelölte meg és a telekkönyvi hatóság sem észlelte, hogy a kérelmezőnek másik ingatlana is van, pedig ezt az egyetemleges jelzalogjog bejegyzéséből észlelnie kellett volna s így elmulasztotta kérelmezőt a kérvény hiányainak pótlására felhívni, mint-hogy továbbá a 4200/1934. I. M. rendeletben megszabott igazolási határidő is letelt, a bíróság semmi alapot sem látott arra, hogy a védett birtokká nyilvánítás pótlólag kiterjesztessék a kérelemből eredetileg kimaradt s így védetté nem nyilvánított ingatlanra; a kérelmező mulasztásának legfeljebb az lehet a következménye, hogy a védett birtok minőségének a feljegyzése az előfeltételek fenn nem állása miatt a többi ingatlanokról is töröltessék (soproni tsz. Pkf. 1377/1934/5.).

Védetté nyilvánítható-e az az *ingatlan, amely más személy használatában áll s ezért abból a tulajdonosnak jövedelme nem származik, s az ilyen ingatlan jövedelme a tulajdonos mezőgazdasági jövedelmeként számításba vehető-e?* Volt olyan bírósági határozat, amely szerint az említett ingatlant védetté nyilvánítani nem lehet s kataszteri tiszta jövedelme a védetté nyilvánításnál figyelembe nem vehető (kalocsai tsz. Pkf. 139/1934.) Ezzel szemben más határozat szerint a gazdaadósnak tekintendő kérelmezőtől nem tagadható meg a védetté nyilvánítás oly ingatlanok tekintetében sem, amelyekből az adós a más javára bekebelezett használat folytán jövedelemre nem tesz szert (pécsi tsz. Pkf. 268/1934/8.), a jövedelmek számításba vételénél azt, hogy valamely jövedelem terhelés folytán a tulajdonos kezéhez a valóságban be nem folyik, nem kell figyelembe venni s a védetté nyilvánítást a használatos személyes körülményeitől függővé tenni nem lehet (sátoraljaújhelyi tsz. Pkf. 367/1934/6.). A jogvitát a 7100/1934. M. E. sz. r. 3. §. 3. bekezdésének rendelkezése az utóbb közölt határozatok értelmében döntötte el.

Házás beltelek védetté nyilvánítása kérdésében gyakran kellett döntenie a másodfokú bíróságoknak. A bíróság szerint a mezőgazdasági ingatlanokkal kapcsolatos házás beltelekre vonatkozó intézkedésnek az a célja, hogy az előbbi ingatlanokkal együtt azoknak megműveléséhez, a gazdasági tevékenység kifejtéséhez nélkülözhetetlenül szükséges, a mezőgazdasági ingatlan arányos nagyságú családi házat is biztosítsa a tulajdonos számára; e célzattal nem fér össze a más célt szolgáló ingatlanoknak, pl. városi bérháznak védetté nyilvánítása (sátoraljujhelyi tsz. Pkf. 336/1934/6.), nem nyilvánítható védetté a szappangyártási és eladási üzem céljára szolgáló épület (pécsi tsz. Pkf. 197/1934/6.), a malomüzem (miskolci tsz. Pkf. 5556/1934/10.), a fővárosi beltelek vagy házhely, hacsak igazolást nem nyer, hogy azon nemcsak incidentaliter, hanem rendszeresen állandó jövedelmeztetés céljából folytatnak mezőgazdasági művelést (budapesti tsz. 21. Pf. 1544/1934.). Számos bíróság méltányosan kezeli azt az előfeltételt, hogy a házás beltelket nagyobb részben a tulajdonos és hozzátartozói használják. Van bíróság, amely szerint a védetté nyilvánításnak elengedhetetlen feltétele, hogy a házás beltelket a tulajdonos is használja (miskolci tsz. Pkf. 816/1934/4.), a nagyobb részben való saját használatot pedig szükség esetében mérnöki ténnyel is valószínűsíteni kell (szegedi tsz. 1790/1934/7.), de más bíróság szerint a R. 2. §. rendelkezését nem lehet számtani értelemben venni, hanem csak az szükséges, hogy a ház ingatlannak számottevő részét használja a tulajdonos, e mérték megállapítása pedig bírói mérlegelés körébe tartozik (debreceni tsz. Pkf. 1494/1934/5.). Némely határozat szerint nem elengedhetetlen előfeltétel az, hogy a tulajdonos maga használja a házás beltelket, sőt a védetté nyilvánítás akkor is lehetséges, ha a házás beltelket a tulajdonos bármely megengedett célra bérbeadta (szegedi it. tábla P. II. 1047/1934/10.), különösen nem akadály a védetté nyilvánításnak, ha a ház bérbeadása kényszerű elmeógyógyintézet kezelés folytán történt (bajai tsz. kirendeltség Pkf. 11.521/1934/19.), vagy ha a gazdaságos a kis családi házat ideiglenesen s azért adta bérbe, hogy ennek bérjövödelméből fizethesse az adósság kamatait és az adót (soproni tsz. Pkf. 374/1934/7.). A említett előfeltétel méltányos alkalmazására utal a 14.300/1933. M. E. sz. r. 1. §-a is, amely a R. 2. §-ától eltérően nem „a tulajdonos és hozzátartozói”, hanem „a tulajdonos vagy hozzátartozói” szavakat használja.

Mezőgazdaságból származó jövedelemnek (2500/1933. P. M. sz. r. 1. §.) tekinti a bíróság az állattenyésztésből (miskolci tsz. Pkf. 777/1934/4.), a tehenészetből (budapesti tsz. 21. Pf. 8808/1934.), a hitbizományi vagyonhoz tartozó gazdaságból (székesfehérvári tsz. Pkf. 593/1934/3.), a községi javadalom-birtokból (gyulai tsz. Pkf. I. 1469/1934/4.), az egyházi javadalom-birtokból (kalocsai tsz. Pkf. 2638/1933/2.), az anya ingatlanainak kezeléséért kapott díjazásból (gyulai tsz. 366/1934/3.) származó jövedelmet is. A hadirokkantak, hadiözvegyek és árvák állami járandóságait a bíróság nem sorozta a 2500/1933. P. M. sz. r. 3. §. 3. p., illetőleg 4. §. 6. p.-ban felsorolt jövedelmekhez,

ezért hátrányukra nem vette figyelembe (balassagyarmati tsz. Pkf. 81/1934.). A *bércséplésből* származó jövedelmet a bíróságok általában kizárták a mezőgazdasági munkajövedelem fogalma alól (miskolci tsz. Pkf. 2519/1934/8., soproni tsz. Pkf. 2052/1933/8., nyiregyházi tsz. Pkf. 905/19345. stb.); ezt a jövedelmet mint nem mezőgazdaságít vették számításba. Az érdekelt adósok nehéz helyzetére tekintettel a 7100/1934. M. E. sz. r. 6. §-a cséplőgépnak, szántógépnak és más gazdasági gépnek vagy eszköznek bér munkára felhasználásából eredő jövedelmet a gazdaadói minőség megállapításában figyelmen kívül hagyandónak rendelte. Ez a rendelkezés azonban csak akkor válhat az adós előnyére, ha az ilyen bér munkából eredő jövedelem számításba vétele folytán a védettségi kérelmet elutasították vagy a védettséget törölték, ellenben az, aki a védetté nyilvánítást bércséplésből eredő jövedelmére tekintettel korábban nem kérte, a védetté nyilvánítást most már nem kérheti (szekszárdi tsz. Pkf. 2830/1934.).

Tulajdonostársak, házastársak vagyonaát és jövedelmét a védetté nyilvánítás szempontjából számos bírói határozat összeszámította. Nincs olyan törvényes rendelkezés — mondta ki a budapesti törvényszék (21. Pf. 8710/1934.) — amely szerint ha egy telekkönyvi jószágtestnek több tulajdonosa van és valamennyi tulajdonos együttesen kéri az ingatlan védetté nyilvánítását, mindegyik tulajdonossal szemben ingatlan-illetőségeik figyelembevétele mellett és a terhelés mértéke szempontjából külön volnának vizsgálandók a védettség előfeltételei. — Tekintve, hogy a közös háztartásban élő férjnek és feleségnek különböző forrásokból származó jövedelme adó szempontjából egy gazdasági egységet képez, nem lehet a jövedelemmegoszlást az egyéb forrásokból származó jövedelmekre nézve sem a férj és feleség szempontjából külön-külön vizsgálat és elbírálás tárgyává tenni; a házastársak jövedelmét mint egy gazdasági egységet együttesen kell a védettség megengedhetősége tekintetében számításba venni (szombathelyi tsz. Pkf. 362/1934/8.). Bár a kérelmezőre nézve a jövedelemmegoszlás tekintetében megkívánt előfeltételek önállóan nincsenek meg, de mint-hogy a közös telekkönyvekben tulajdonos és közös gazdálkodást folytató, közszerzeményi ingatlanokra vonatkozólag vagyonközösségben levő házastársakra nézve vagyoni viszonyaikat együttesen véve figyelembe, a kívánt előfeltételek megvannak, a kir. törvényszék a házastársak közös kérelmét egységesen vizsgálta meg és a védetté nyilvánítás iránti kérelemnek helyet adott (sátoraljaújhegyi tsz. Pkf. 158/1934/7.) Ezek a határozatok nyilván olyan esetekre vonatkoznak, amidőn a házastársak a R. 1. §-a alá eső ingatlanok közös tulajdonosai és a védetté nyilvánítást együttesen kérték. Ezzel szemben, ha csak az egyik házastárs ingatlanának vagy ingatlanilletőségének védetté nyilvánítását kérték, a kérelem elbírálásánál a másik házastárs jövedelmét a bíróság rendszerint nem vette figyelembe (szegedi tsz. Pkf. 973/1934/4.), mert igaz ugyan, hogy a férj köteles a feleséget eltartani és nőtartásdíj fejében a férj fizetése is lefoglalható, de a férj tartási kötelezettsége nem magyarázható akként, hogy a felesé-

get megilleti a férj fizetésének vagy jövedelmének bizonyos része, mert a feleség a férjtől nem jövedelmi hányadot, hanem csak illő tartást igényelhet s azt is elsősorban természetben (székesfehérvári tsz. Pkf. 1219/1934/3.). Viszont a gyulai törvényszék (1173/1934/3.) úgy határozott, hogy bár a kérelmezőnek saját tulajdonát képező és kétségtelenül értéken túl terhelt ingatlana van, azonban férje nyugalmazott tábornok, akinek háztartásában él ma is, fő jövedelmi forrása nem a túlterhelt és hasznot alig hajtó kis ingatlan, hanem férjének törvényen alapuló tartási kötelezettsége, ezért gazdaadósnak nem tekinthető.

Jövedelemkiesés elbírálásában egyes bíróságok különböző gyakorlatot követtek. Némely határozat szerint a telekkönyvi hatóság a kérelmező vagyoni viszonyait csak a jövedelemmegoszlási kimutatás adatainak figyelembevételével teheti vizsgálat és megállapítás tárgyává s a kérelmezők vagyoni és jövedelmi viszonyainak ezen túlmenő vizsgálatába nem bocsátkozhatik (pécsi tsz. Pkf. 437/1934/4.). Az a körülmény, hogy a jövedelemmegoszlási kimutatásba felvett jövedelmet a folyamodók az üzleti forgalom csekélyége folytán ezuttal nem élvezik, figyelembe nem vehető (szolnoki tsz. Pkf. 365/1934.). A jövedelemmegoszlási kimutatással szemben a községi bizonyítványnak az az adata, hogy a kérelmező kádárparát nem folytatja és iparigazolványáról lemondott, jelentőséggel nem bír (pécsi tsz. Pkf. 548/1934/3.). Ezzel szemben a szekszárdi törvényszék bajai kirendeltsége (Pkf. 11.149/1934/9.) a kimutatásban feltüntetett 400 P általános kereseti adó alá eső jövedelmet figyelembe vehetőnek nem találta, mert igazolva látta, hogy folyamodónak iparából az 1933. évben semmi jövedelme sem volt.

A védetté nyilvánításhoz szükséges mértékű *jelzálogi teher* tekintetében a bíróság megállapítása szerint az a körülmény, hogy a hitelező követelése a R. 14. §-a alá tartozik, s mint ilyen, ki van véve a végrehajtási korlátozások alól, nem akadály a védetté nyilvánításnak (miskolci tsz. Pkf. 1357/1934/5.). Nem lehet vizsgálni azt, hogy a bejegyzett követelés 1932. március 31. előtt keletkezett-e, vagy sem (gyulai tsz. Pkf. I. 2282/1934/5.). Szükséges azonban, hogy a figyelembe venni kért jelzálogos terhek 1933. október 24-én már fennállottak (pécsi tsz. 443/1934/10.). Ha a teherkimutatásban megjelölt jelzálogos teher ranghelye a R. hatálybalépésének napja előtt érkezett beadvány alapján a telekkönyvbe fel nem jegyeztetett, a megterhelés szempontjából figyelembe nem vehető (székesfehérvári tsz. Pkf. 903/1934/4.). Csupán bejegyzett jelzálogos terheket lehet számításba venni, de a kikötmény, mely a telekkönyvi rendtartás 66. §-ában megjelölt, a jelzálogjogtól különböző természetű telki teherjog (a terhelés mértéke nincs kifejezve határozott tőkében, hanem csak az egyes szolgáltatási részletek vannak meghatározva), jelzálogos teherként számításba nem jöhet (szombathelyi tsz. Pkf. 3081/1933/10.). Kivételesen, méltányosságból védetté nyilvánított az az ingatlan, amely kismértékben alatta maradt a megszabott terhelési határnak (gyulai tsz. 135/

1934/4.). Kivételesen figyelembe vétetett olyan követelés is, amely 1933. október 23-án fennállott ugyan, de csak ezen időpont után érkezett beadvány alapján jegyeztetett be; ez esetben ugyanis a védettség iránti kérelem elutasítását az a hitelező kérte, akinek az adós már 1933. október 23. előtt átadta a bekebelezési engedélyt (nyiregyházi tsz. Pkf. 797/1934/5.) A rendelet szövegét átlépő ilyen kivételek azonban nem erőltetik meg a szabályt, amely közgazdasági megfontolások alapján vonta meg a védetté nyilvánítások határát.

Az elrendelés előfeltételeinek hiányában a védettség megszüntethető (R. 15. §. b) pontja), így nincs akadálya annak, hogy a hitelező ily irányú kérelmet terjesszen elő a telekkönyvi hatóságnál annak kimutatásával, hogy az egyházközségnek egyházi adóból, iskolaadóból, községi iskolasegélyből és párbérből mennyi jövedelme van, s hogy a jövedelemmegoszlási kimutatásban megjelölt ingatlanokat az egyházközség maga használja-e, vagy azok javadalomként vannak-e kiadva (zalaegerszegi tsz. Pkf. 605/1934/5.) Azon az alapon, hogy a védettség elrendelésének nem volt helye, a feljegyzés törlését nem lehet kérni amiatt, hogy a gazdaadós ingatlanainak *megterhelésében a R. életbelépése után olyan apadás állott be*, amelynek a R. életbelépése idején fennállása esetén a védettség kérése jogtalan lett volna (szegedi it. tábla P. II. 554/1934/10.) A gazdaadói minőség megszünetését és a jövedelemben beállott változásokat jövedelemmegoszlási kimutatással kell igazolni; de a gazdaság vitelében rendszeresen előálló időközi változásokat, pl. az állatok szükségszerű értékesítése folytán támadt ideiglenes jövedelemcsökkenést, a gazdaadói minőség meghatározása szempontjából nem lehet figyelembe venni (pestvidéki tsz. Pkf. I. 10.658/1934/13.).

A védettség megszüntetésének csupán az adós egyes ingatlanaira vonatkozólag nincs helye, hanem ha a törlésnek valamelyik ingatlan tekintetében helye van, a védettséget törölni kell az együttesen védetté nyilvánított összes ingatlanokról, tehát azokról is, amelyekben a törlést kérő hitelező követelése nincs bekebelezve (szegedi it. tábla P. II. 1209/1934/12., kalocsai tsz. Pkf. 539/1934.). Más határozat szerint azonban az eredetileg helytelenül védettség alá vont, mert kizárólag ipari célokat szolgáló ingatlanok a védettség alól külön kivonása, ha a fennforgó körülmények indokolják, esetleg helyt foghat (nyiregyházi tsz. Pkf. 5768/1934/8.).

II. *Kötelező szolgáltatásokat* állapít meg a R. 4., 5—7. és 38. §-a.

A R. 4. §-a (és az 1500/1934. I. M. r.) értelmében az 1933. október 24. előtt lejárt kamatok *tőkésíthetése* és bekebelezése végett a gazdaadós köteles váltót és nyilatkozatot kiállítani, de e kötelezettség tekintetében csak akkor esik késedelembe s e miatt a védettség a 16.200/1933. M. E. r. 23. §-a értelmében csak akkor törölhető, ha a hitelező az adóssal az említett okmányok kiállítására vonatkozó kívánságát, valamint azt is előzőleg közölte, hogy a kamatokat mily összeggel kívánja tőkésíteni (pécsi it. tábla P. I. 1436/1934/16.). Határozathozatal előtt szükséges a felek meghallgatása s a hitelezőnek

szabatosan meg kell jelölnie, hogy mily szövegű okiratot kíván; a bíróságnak az ügyvéd által nem képviselt gazdaadósokat megfelelő felvilágosítással kell ellátnia; annak sincs akadálya, hogy a bíróság a megadni szándékolt bekebelezési engedélyt jegyzőkönyvbe foglalva, annak és a szintén jegyzőkönyvbe foglalandó kérelemnek alapján a szükséges telexkönyvi bejegyzést elrendelje (sátoraljaiújhegyi tsz. Pkf. 2025/1934/8.).

A hitelező kezéhez teljesítendő fizetésekről a R. 5. §. ⁽³⁾ bekezdésében foglalt rendelkezést nem lehet úgy értelmezni, hogy ezeket a fizetéseket negyedévi utólagos részletekben kellene megfizetni, mert csak a postatakarékpénztári csekk számlára befizetendő összegek tekintetében van ilyen rendelkezés (székesfehérvári tsz. Pkf. 1229/1934/6.) Csakis a bekebelezett jelzálogos követelésből még fennálló dollárösszeg után lehet 5·6%-ot számítani, mert a jelzálogjog bekebelezésének alapjául szolgáló kötelezvényben foglalt az a kikötés, hogy rendkívüli töketörlesztés esetén csak a törlesztés időtartama rövidül meg, de a kötelezvényben megállapított fizetési módozatokon egyébként változás nem történik, a gazdaadós által fizetendő minimális szolgáltatásra nem vonatkozik, hanem csupán az egyenlő összegekben meghatározott törlesztési részletekre; a 450/1933. P. M. r. 2. §-a is a fennálló tüke után írja elő az 5% kamat fizetését (bajai tsz. ki-rendeltség Pkf. 11.682/1934/116.). A szolgáltatás elmulasztására nem szolgálhat elfogadható ménttségül az, hogy az adósnak köztartozását kellett rendeznie, mert az adós a R. értelmében a köztartozások és magánjogi tartozások megszabott szolgáltatásait egykép teljesíteni tartozik (miskolci tsz. Pkf. 4458/1934/11.).

Azzal a gazdaadóssal szemben, akinek védett birtoka van és aki az 1934. január 1. napjától kezdve a R. 5. §-ában megjelölt fizetéseknek eleget tesz, a R.-ben meghatározott kedvezmény megadása, bár elsősorban a végrehajtási eljárás terhétől való mentességet jelenti, az anyagi jog körébe eső azt a szabályt is magában foglalja, hogy ha az ilyen adós a R.-ben meghatározott fizetéseket teljesíti, *kötelezettsége egyéb részének teljesítésével késedelembe nem esik* (Kúria P. VII. 5101/1932.). A R. azáltal, hogy bizonyos követeléseket a végrehajtási korlátozások alól kivett, nem létesített a bírói gyakorlat által általánosan követett azon jogszabály alól kivételt, hogy ellenkező megállapodás nélkül *a fizetés a régebbi, illetve a terhesebb tartozásra fizetettnek tekintendő* és hogy rendszerint a régebbi tartozás a terhesebb (pécsi ít. tábla P. II. 1347/1934/29.).

Az adós a rendeletben megszabott kötelezettségen felül nagyobb kamatot és töketörlesztést is fizethet a hitelezőnek, hogy ezzel tartozása nagyobb mértékben csökkenjen, azonban a védettség fenntartása érdekében elsősorban a R.-ben előirt kötelezettségének kell eleget tennie s minthogy a R. 33. §-a folytán a R.-ben biztosított kedvezményekről lemondania nem lehet, nem létesíthet a hitelezővel oly megállapodást, hogy a R. hatálya alatt teljesített fizetését oly régebbi tartozására kelljen *elszámolni*, amely tartozást a R. értelmében egy-

előre nem kell teljesítenie; a R. hatálya alatt teljesített fizetést a hitelező még erre irányuló megállapodás mellett sem számolhatja el az adósnak korábbi kamathátralékára (soproni tsz. Pkf. 1376/1934/15.)

A R. 5. §. 5. bekezdése értelmében, ha a követelésről váltó volt kiállítva, az adósnak *megújítási váltót kell adnia*; a megújítási váltó kellekeiről a R. nem rendelkezett; nem újította meg a 6300/1932. M. E. r. 2. §. 2. bekezdésének azt a rendelkezését, hogy a megújítási váltót a korábbi váltókötelezettek aláírásával kell ellátni s ha az adós ilyen váltót nem tud adni, ugyanolyan biztonságot nyújtó aláírásokkal ellátott váltót kell adnia. Egyes bírósági határozatok szerint, minthogy a hitelezőnek fontos érdeke fűződik ahhoz, hogy a megújítási váltó ugyanolyan biztonságot nyújtó aláírásokkal legyen ellátva, mint a korábbi váltó, mert ellenkező esetben a váltó további leszámítottatása nem volna lehetséges és a hitelezőt lényeges hátrány érhetné, a gazdaadós az említett követelménynek megfelelő megújítási váltót köteles szolgáltatni; de az adósnak annak folytán, hogy a kezések egyike elhalt, méltányosságból alkalom adatott arra, hogy megfelelő aláírásokkal ellátott váltót szerezhessen (szegedi tsz. Pkf. 3041/1934/9. és 3329/1934/7.). Amde a törvényszéknek ily értelmű határozatát az ítélőtábla nem hagyta jóvá, hanem úgy határozott, hogy a gazdaadósok eleget tesznek azzal, hogy a megújítási váltót csak saját váltókötelezettségüknek megfelelő aláírásukkal ellátva adják, mert adott esetben a hitelező a többi váltókötelezett ellen érvényesítheti követelését (szegedi ít. tábla P. II. 906/1934/12.). Utóbbi értelemben határozott a pécsi törvényszék is (Pkf. 2221/1934/7.). — Vitás volt továbbá, hogy ha a hitelező a váltókövetelést már peresítette, köteles-e az adós megújítási váltót adni, ha a régi váltót nem kapja vissza. A szegedi ítélőtábla (P. II. 1206/1934/14.) úgy határozott, hogy a gazdaadós köteles megújítási váltót adni anélkül, hogy a peresített régi váltó részére kiadatott volna, mert a R. nem kívánhatta megfosztani a hitelezőt azoktól a jogoktól, amelyeket követelésének peresítésével és behajtás kapcsán már megszerzett, pedig a régi váltó kiadása által nemcsak a követelés és járulékai, hanem a már megtett joglépések jogkövetkezései is elenyésznének; a gazdaadós köteles elviselni annyi bizonytalanságot, amennyi a hitelező által a megújítási váltó ellenében ajánlott nyilatkozat után még fennmarad.

A késedelmes váltóújítás folytán történt *váltóóvás költségének a megfizetése* a védettség fenntartásához nem szükséges ugyan, de ez a követelés a gazdaadós költségtartozását növeli s a R. 14. §-a alapján — amennyiben az illetékes bíróság a 16.200/1933. M. E. r. 13. §-a értelmében kimondja — korlátozás nélkül érvényesíthető.

A R. 6. §-ban meghatározott *kedvezményt* igénybe vehette az az adós, aki bár nem közvetlenül a hitelezőnek, de a bírósági tárgyaláson 1934. február 28. napja előtt a kedvezményre való igényét bejelentette; ez a bejelentés a tárgyaláson jelen volt hitelezővel szemben hatályos (győri ít. tábla P. III. 880/1934/12.). A gazdaadós a védettség megszüntetését kérő hitelezőnek a R. 6. §-ában biztosított kedvezmény

igénybevételére irányuló szándékát nem jelentette be ugyan, de ezt a mulasztását a telekkönyvi hatóság által kitűzött 8 nap alatt, 1934. április 19-én ajánlott levélben pótolta, ehhez képest a védettség törlését az egyetemlegesen kötelezett másik gazdaadóssal szemben sem lehet elrendelni (győri it. tábla P. I. 1105/1934/16.). A záloglevélkibocsátás alapjául szolgáló kölcsönkövetelés esedékes részleteire járó összeget az adós a 6. §. esetében is és pedig közvetlenül a hitelezőnek tartozik megfizetni; ezt a követelést a zárlati jövedelem felosztásánál a 16.200/1933. M. E. r. 19. §. 2. bek. értelmében a jelzálogos hitelezők részére kell sorozni (székesfehérvári tsz. Pkf. 755/1934/4.). Minthogy a törlést kérő hitelezők az ingatlan kataszteri tiszta jövedelmének harmincszoros szorzatán kívül esnek és a gazdaadós tartozásai a negyvenszeres szorzatot is meghaladják, az adós pedig a R. 6. §-ában biztosított kedvezményre való igényét 1934. március 15-ig jelenthette be, ezt megelőzően az adós késedelembe nem is lehetett, ezért a közvetlen fizetés igénylésére nem jogosult hitelezővel szemben késedelembe nem volt (kalocsai tsz. Pkf. 905/1934.)

A R. 7. §-a a fizetés helye tekintetében megerősíti a rendes szabályt, hogy t. i. közvetlenül a hitelezőnek kell fizetni, ez azonban nem jelenti azt, hogy a negyvenszeres megterhelésen túl eső hitelező is 4% kamatot követelhetne az adóstól, hanem csak azt jelenti, hogy a harmincszoros és negyvenszeres megterhelés közé eső hitelezőket illető 4% kamat a 6. §. értelmében csekkszámára fizetendő, a 7. §. alá tartozó gazdaadós ezt a kamatot is közvetlenül a hitelezőnek fizeti (soproni tsz. Pkf. 327/1934/7.).

A R. 38. §-ának alkalmazásában több bíróság úgy határozott, hogy ha az adós az 1933. október 24-től december 31-ig terjedő időre nem teljesítette a R. 38. §-a értelmében a 6300/1932. M. E. rendeletben meghatározott szolgáltatásokat, ez a védett birtokká nyilvánítást nem akadályozza (kalocsai sz. Pkf. 2654/1933.) és a védettség feljegyzésének törlésére sem szolgálhat okul, mert a védettség elvesztésének súlyos következményeit a R.-ben taxative felsorolt eseteken kívül az adós más mulasztásaira kiterjeszténi nem lehet (győri it. tábla P. III. 878/1934/8. és számos más). Más határozat viszont kimondta, hogy miután a R. 5. §-ának 1. pontja a R. hatálya alatt esedékes részletek letételét követeli a gazdaadóstól, a R. pedig 1933. október 24-én lépett hatályba, kétségtelen, hogy az 1933. november 1-én esedékes részlet a R. hatálya alatt vált esedékessé s az 5. §. bevezetése értelmében legkésőbb 1934. január 1. napjától kezdődően teljesítendő (szegedi it. tábla P. II. 1011/1934/10.). A gazdaadós az 1933. október 24-től december 31-ig terjedő időre járó kamatnak a tőkésítését nem igényelheti, hanem készpénzben kellett azt a hitelezőnek megfizetnie (szolnoki tsz. Pkf. 2181/1934/8.). A kétségeket eloszlatta a 7100/1934. M. E. r. 9. §-a, mely a bírósági gyakorlat eltéréseire tekintettel 1934. október 15-ig halasztást adott a kérdéses szolgáltatások teljesítésére s kimondta, hogy e szolgáltatások elmulasztása miatt a védettséget a most megjelölt határidő után lehet megszüntetni.

Az együttkötelezettek felelőssége a köteles fizetések teljesítéséért. Az a körülmény, hogy az aranydollár-tartozás a végrehajtást szenvedő illetőségén kívül másnak az illetőségét is terheli, a hitelezőt nem fosztja meg az *egyetemlegesség* fogalmából következő s a Jt. 56. §-a értelmében őt megillető attól a jogától, hogy az egész fennálló követelésre eső, a R. szerint járó szolgáltatást a végrehajtást szenvedőtől követelhesse, mert utóbbi nem mutatta ki, hogy ezt a szolgáltatást az egyetemleges adóstársak valamelyike már teljesítette volna. (bajai tsz. kirendeltség Pkf. 11.682/1934/116.) Alperesek egyetemleges adóstársak, ennél fogva l. r. alperes nem hivatkozhatik sikeresen a R. 8. §-ának rendelkezéseire, mert nem védett gazdaadós s így a R. 31. §-a értelmében a kedvezményeket nem veheti igénybe (kiskunhalasi jb. P. 1448/1934/4.). Nem helytálló az elsőbíróság határozata, mely a végrehajtási eljárást felfüggesztette abból az indokból, hogy az egyetemleges adóstársat nem illethetik meg kevesebb jogok, mint a gazdaadóst; a R. 31. §-a ugyanis csak nem készfizető kezesség esetében engedi meg, hogy a kezes sortartás kifogásával élhessen abból az okból, hogy a követelést a főadós ellen a R. alkalmazása folytán egyelőre nem lehet behajtani; ezzel szemben a *készfizető kezes*, mint amilyen váltókezességénél fogva a végrehajtást szenvedő, csak akkor hivatkozhatná a R. kedvezményére, ha saját személyére nézve is olyan gazdaadós volna, akit a R. kedvezményben részesít (pestvidéki tsz. Pkf. I. 7771/1934.) A *dologi adós* kötelezettsége tárgyilag a főadósával minden körülmények között egybevág, amiből következik, hogy kötelezettsége a főadósét meg nem haladhatja; az egyenes adóst megillető kifogásokkal (halasztás, leengedés stb.) a mellékkötelezett is élhet, még ha az egyenes adós le is mondana róla; a R.-ben a gazdaadósoknak engedélyezett kamatcsökkentés és fizetési haladék a R. kényszerítő hatásánál fogva olybá veendő, mintha ezt a hitelezők maguk engedélyezték volna, tehát kihat a mellékkötelezett dologi adóra is (budapesti tsz. 3. P. 30.181/1934/9.). Ha a hitelező lemond a követeléssel egybekötött olyan zálog, jelzálog vagy elsőbbségi jogról, amelyet a kezesség elvállalása^o előtt azzal egyidőben szerzett, a kezes felszabadul annyiban, amennyiben e jogok érvényesítésével kielégítést nyerhetett volna (Kúria P. IV. 338/1932.).

A szolgáltatások elmulasztásának következményei.

Az a körülmény, hogy a gazdaadós a rendeletekben megszabott tőketörlesztést és kamatot nem fizette meg, *nem volt akadálya a védetté nyilvánításnak*, mert ez a kötelezettség a védetté nyilvánítás kérelmezésének előfeltételei között nincs felsorolva (bajai tsz. kirendeltség Pkf. 10.704/1934/6.).

Ha a védettség elrendelése után 1934. január 1.-től kezdve az adós elmulasztja a rendeletben megszabott szolgáltatásokat, az érdekelt *hitelező a védettség megszüntetését kérheti* (R. 15. §. 2. bek. b) pont, 16.200/1933. M. E. sz. rend. 23. §., 7100/1934. M. E. r. 9. §.). Nem vehető figyelembe adósnak az a kifogása, hogy a szolgáltatásokat azért nem tudta teljesíteni, mert az ingatlanok zár alatt állanak, annál kevésbbé, mert a zárlati iratokból.

megállapítható, hogy kötelezettségeit a zárlat megszüntetése esetében sem tudná teljesíteni (debreceni tsz. Pkf. 2007/1934/7.), annál kevésbé, mert a zárgondnoki kezelést a 16.200/1933. M. E. sz. r. 18. §-a értelmében joga van az adósnak megszüntetni (szegedi it. tábla P. II. 1001/1934/7.). A bírói letétben levő zárlati jövedelemnek a közfelügyelettel megbízott helyi bizottság rendelkezésére bocsátása fizetésnek nem tekinthető (győri tsz. Pkf. 1048/1924/4.). Viszont más határozatok a zárlati jövedelmet figyelembe veszik és a zárgondnokot is felelőssé teszik a fizetések teljesítéséért. Ha a zárlati jövedelemből olyan összeg áll rendelkezésre — akár bírói letétben, akár még a zárgondnoknál — amely a törlést kérő hitelezőnek a R. szerint járó szolgáltatások teljesítésére elegendő, ez esetben az a körülmény, hogy a törlést kérő hitelezőnek ez a követelése még nincs kiegyenlítve, a védettség törlésére okul nem szolgálhat, de haladéktalanul intézkedni kell a zárlati jövedelem felosztása és a védettség fenntartásához szükséges szolgáltatásoknak a zárlati jövedelemből kiutalványozása iránt. Ellenben, ha a zárlati jövedelem a fenti kötelezettségek teljesítésére nem elegendő, akkor csupán az a körülmény, hogy az ingatlanok zár alatt vannak, a védettség törlését meg nem akadályozhatja (bajai tsz. kirendeltség Pkf. 10.975/1934/8.). Ha az adós zár alá vett ingatlanának jövedelmeként a hitelezőnek a R. szerint járó szolgáltatást messze meghaladó értékű termény kezeltek és az adósnak egyéb jövedelme és keresete nincsen, a védettséget a hitelező kielégítésének elmaradása miatt nem lehet megszüntetni, mert az adós akaratán kívül fekvő okból van megfosztva attól a lehetőségtől, hogy ingatlana terméseivel szabadon rendelkezék és abból a szükséges fizetéseket teljesítse (gyulai tsz. Pkf. II. 2561/1934/15.). A védettség megszüntetését illetően lényeges jelentősége lehet az adós azon védekezésének, hogy a zárgondnok, aki történetesen a zárlatot kérő hitelintézet egyik igazgatója, a zárlati jövedelem felvételével és a hitelező rendelkezésére bocsátásával rosszhiszeműen késlekedik (győri tsz. Pkf. 1741/1934/16.). A R.-ben meghatározott szolgáltatásokat a gazdaadós helyett a zárgondnok volt köteles a zárlati jövedelemből teljesíteni, mert a zárgondnok a hitelezőknek is megbízottja és a hitelezőknek a végrehajtási törvény módot nyújt arra, hogy a zárgondnokot kötelességei teljesítésére kötelezhessék (budapesti it. tábla P. XII. 6680/1934/3.). A megszabott fizetéseket a zárgondnok a zárlati jövedelemből rendszerint bírói letétbehelyezés és kiutalás nélkül közvetlenül köteles teljesíteni (4150/1934. M. E. r. 3. §. 2. bek.), ehhez képest a zárgondnokot a 16.200/1933. M. E. r. 24. §-a értelmében kitűzött meghallgatásra mint érdekeltet meg kell idézni (székesfehérvári tsz. Pkf. 1914/1934/9.).

A köteles fizetések elmulasztása címén való törlés megfontoltságát számos eljárási szabály biztosítja (16.200/1933. M. E. r. 24. §., 4150/1934. M. E. r. 4—7. §.), több rendelkezés megengedte a törlés elrendelésének felfüggesztését vagy elhalasztását is. Ennek tulajdonítható — a hitelezők többségének méltányos türelme mellett — az, hogy a védetté nyilvánított birtokok védettségét a nehéz gazdasági viszonyokhoz képest aránylag nem sok esetben szüntetik meg. Az 1934.

október 15. napjáig beérkezett bírósági kimutatások szerint 90.401 védetté nyilvánított birtok közül a védettség megszüntetését a szolgáltatások elmulasztása miatt kérte: hitelintézet 12.489, ipari vagy kereskedelmi vállalat 1365, egyéb magánhitelező 3182, az államkincstár 136 esetben, összesen 17.172 s mégis az egyéb okból való megszüntetés kéréseinek számát (1369) is hozzáadva, a 18.541 megszüntetési kérelem közül csupán 5350 esetben szüntették meg a védettséget s ebből is 613 esetben az adós saját kérelmére.

A megszüntetett védettség helyreállítására is találunk eseteket, habár erről a rendeletekben nincs intézkedés. A bíróság határozata szerint a védettség kérésére a rendeletekben meghatározott záros határidők csak oly esetben nyernek alkalmazást, ha oly ingatlanok védetté nyilvánítását kérik, amelyeknek védetté nyilvánítását a gazdaadós törvényes határidőben nem kérte, de nem vonatkoznak arra az esetre, ha a védetté nyilvánítást egyszer már elrendelték, de a védettség később töröltetett; ez esetben ugyanis nem a védettség megadásáról, hanem csupán a már megadott védettség helyreállításáról van szó annyiban, amennyiben a védettség törlését előidéző ok időközben megszűnt, ezt pedig a gazdaadós a hitelező beleegyezésével együtt igazolta (soproni tsz. Pkf. 1107/1934/28.). Amikor a védettség törlését egyedül kérelmező hitelező ezt a kérelmet még kellő időben visszavonta s a védettség törléséről a többi hitelezők még nem értesültek, a bár kihirdetett, de még ki nem adott megszüntető határozat hatályon kívül helyezésének, ami senki érdekét nem sérti, semmi akadálya nincs (soproni tsz. Pkf. 550/1934/20.). A törlés iránt előterjesztett kérelem visszavonása alapján a bíróság tudomásul veszi, hogy gazdaadós a kérelmező hitelezővel szemben kötelezettségének utólag eleget tett, ennél fogva a törlés tárgyában intézkedő, még nem jogerős végzést hatályon kívül helyezi (szegedi tsz. 2443/1934/8., balassagyarmati tsz. 900/1934/1.). A telekkönyvi hatóság a gazdaadós által bemutatott csekkszelvények alapján megállapítja, hogy az adós a bíróság végzésében megállapított fizetési kötelezettségének eleget tett, ennél fogva a törlés tárgyában hozott végzését hatályon kívül helyezi (hódmezővásárhelyi jb. 9378/1934. tkv.).

III. A korlátozások alól kivett követelések a R. 14. §-ában és a 2000/1934. M. E. r. 3. §-ában vannak felsorolva; e követelések után köteles az adós a szerződéssel kikötött vagy megítélt kamatot a törvényes mértékig megfizetni.

Köztartozás tekintetében annak vizsgálata, hogy az adóhivatal által kibocsátott letiltási rendelvény törvénytörő-e vagy sem, a telekkönyvi hatóság hatáskörébe nem tartozik; e rendelvény ellen a végrehajtást szenvedő az illetékes pénzügyi hatóságnál kereshet orvoslást. (győri tsz. Pkf. 2323/1934/28.).

A R. 14. §. 3. pontjában a hangsúly azon van, hogy a korlátozások alá nem eső követelés az 1932. március 31. napja után keletkezett követelés legyen és nem azon, hogy az eredeti adós mellett más adósok mikor kerültek a hitelezővel szemben adósi jogviszonyba s így

a korlátozások alkalmazása szempontjából a fenti időpont után az eredeti adós mellé a tartozási viszonyba belépett újabb adóssokkal (kezesekkel, váltókötelezettekkel) szemben is az az irányadó, hogy a követelés a főadóssal szemben mikor keletkezett. Ha a felperes és alperes a már az 1932. március 31. előtt keletkezett, utóbbival szemben fennálló felperesi követelésre nézve az említett időpont után számoltak is össze és alperes az összeszámolás eredményeképp jelentkező, addig nem váltón alapuló felperesi követeléséről váltót adott is a felperesnek és azt váltóadóskép kivülről még mások is aláírták, akik addig adóskép nem szerepeltek, ezen a váltón alapuló követelés egyik váltóadóssal szemben sem minősül az említett korlátozások szempontjából az 1932. évi március 31. után keletkezett magánjogi követelésnek és így az a váltóadósok egyikével szemben sem lesz a hivatkozott rendelet §. 3. pontja által az említett korlátozások alól kivett követelés (pécsi ít. tábla P. II. 1177/1934/18.). A szállítmány feladása 1932. március 23-án történt, ennél fogva a díjmentesítő számla szerint bérmentesítetlenül maradt végrehajtási összegre vonatkozó követelés a feladás napján, azaz 1932. március 31-ét megelőző időben keletkezett s így erre a R. 14. §-ának kivételes rendelkezése ki nem terjed (budapesti központi jb. P. I. 521.913/1932/5.). A követelés nem az annak behajtására irányuló perben hozott határozathozatalkor vagy egyességekötéskor keletkezik, mert ekkor csak érvényesíthetővé válik. Ha a követelés megbízási szerződésen alapul, a díjazásra és készkiadások megtérítésére vonatkozó követelés keletkezése a szerződésből folyó ténykedések elvégzésével válik esedékessé (budapesti tsz. 21. Pf. 3925/1934/10.) Az ügyvédi ténykedések ellenértékéhez való igény a megbízási adásának időpontjában válik létezővé, az e díjak perbeli érvényesítése során felmerülő perköltségekért való felelősség pedig a keresetindítással keletkezik; minthogy felperes az 1911—15. években alperes megbízásából végzett ügyvédi ténykedések díjai iránt 1929. évben indított keresetet, e díj és a perben felmerült költségkövetelés a végrehajtási korlátozások alól kivett követelésnek nem tekinthető, annak ellenére sem, hogy a díj és perköltségek összegét a kir. ítélőtábla 1933. október 13-án kelt ítéletében állapította meg (szegedi ít. tábla P. I. 1148/1934/103.). Az ügyvédi díj és készkiadás iránti követelés nem akkor keletkezik, amikor azt a bíróság megállapítja vagy megítéli, hanem akkor, amikor az ügyvédi ténykedés vagy a készkiadás felmerült (pécsi ít. tábla P. II. 641/1934/29.). Azonban az ellenféltől megillető perköltségkövetelés, minthogy a költség viselésének sorsa és az ellenfél által viselendő perköltség összege rendszerint az érdemi döntés eredményéhez igazodik, akkor keletkezettnek tekinthető, mikor a perbeli vitát a bíróság végérvényesen eldönti (pécsi ít. tábla P. I. 637/1934/69.; P. II. 1239/1934/16.). A tőketartozás perlével felmerült perköltségkövetelés a főkövetelés sorsát osztja s minthogy a főkövetelésre nincs megállapítva, hogy végrehajtási korlátozás alá nem esnék, ezt a járulékát tevő költségkövetelésre vonatkozóan sem lehet megállapítani (pécsi ít. tábla P. III. 1048/1934/24.). Ha

azonban maga a peresített követelés — a költségektől eltekintve — még 1932. március 31. előtt megszűnt, az ezen időpont után való érvényesítéssel felmerült költségkövetelés a védettség szempontjából az eredeti követeléstől teljesen önálló magánjogi követelés, amely a védettség végrehajtást korlátozó hatálya alá nem esik (veszprémi tsz. 822/1934/8.).

Kárbiztosítási díjfizetés (R. 14. §. 5. p.) kérdésében nem az vizsgálendő, hogy az adós mikor volt köteles — esetleg halasztás követelkeztében — fizetést teljesíteni, hanem hogy az egyes kárbiztosítási díjösszegek mikor voltak esedékesek (budapesti tsz. 21. Pf. 10.183/1934/12.).

Idegen vagyron kezelésének tekintendő a bizományi jogviszony is, tehát az ily viszonyból eredő követelés a R. 14. §. 4. pontja alá esik; ezen nem változtat az sem, hogy a végrehajtást szenvedők a bizományi ügyletből keletkezett követelésért bírói egységgel készfizető kezességét vállaltak (budapesti tsz. 21. Pf. 9638/1934.).

A R. 14. §-ának 4. és 8. pontját egybevetve nyilvánvaló, hogy a 4. pont csak oly *tartásdíj- és életjáradékkövetelésekre* vonatkozik, amelyek nem tiltott cselekményből erednek; *a tiltott cselekményből eredő követelés*, legyen az életjáradék alakjában vagy egy összegben megítélt kár, járulékaival együtt ki van véve a végrehajtási korlátozások alól s nem vonatkozik rá az a megszorítás, hogy a már lejárt követelésből legfeljebb egy félévi járandóság van kivéve (pécsi it. tábla P. II. 696/1934/46.). Az ügyvédi képvisellel felmerülő és készkiadásban okozott bűnügyi költség (Bp. 479. §.) nem tekinthető valamely tiltott cselekmény anyagi jogi járulékanak, még kevésbé abból eredőnek (kecskeméti tsz. Pkf. 1897/1934/11.).

A megvett gépek visszaadására vonatkozó kereseti igény elbírálásánál közömbös az, hogy az adós ingatlanát védetté nyilvánították, mert a védettség a gépek kiadására való kötelezésnek nem akadálya; a R. nem tartalmaz tilalmat a tulajdonjognak per útján való érvényesítése tekintetében, hanem végrehajtási korlátozásokat állapít meg, amelyek alól azonban a 14. §. 9. pontja kivételt tesz (budapesti tsz. 34. Pf. 14.962/1933/11.).

A végrehajatóknak kötelesrész fejében jár a behajtani kívánt összeg azért, mert a végrehajtást szenvedők ítéleti megállapítás szerint ingyenesen kétszer akkori értéket kaptak a kötelesrésztől elsősorban felelős örököstől; ily körülmények közt méltányos, hogy az ingyenesen szerzők a gazdasági nehézségek dacára legalább egy részt adjanak ki a végrehajatóknak abból az összegből, ami ezeket a *családi vagyonból* megilleti (14. §. 10. pont) (pécsi it. tábla P. I. 746/1934/77.).

A R. elveivel ellenkezne az, ha az éveken át felszaporodott, tekintélyes összeggé növekedett *szolgálati járandóság* a gazdaadósan védettségre tekintet nélkül teljes összegében behajtható volna, mert a R. 14. §. 11. pontjának csupán az a célzata, hogy az, aki szolgálatból él, szolgálati illetményeihez mindenkor azonnal hozzájuthasson és így

a gazdavédelmi rendelkezések megélhetését ne veszélyeztessék. Ha a szolgálatot teljesítő által éveken át felgyülni hagyott illetményről van szó, mind a két fél érdekeinek méltányos kielégítéséről kell gondoskodni (debreceni it. tábla P. I. 1042/1934/73.). A végrehajtható követelése egy kétezer holdas erdőterület hasznosításának célját szolgáló üzemterv elkészítéséért járó szerződéses munkadíj; az ilyen munka tekintetében létrejött jogviszonyból keletkezett követelés — bár nem testi, hanem szellemi munka alapján keletkezett — mezőgazdasági munkaviszonyból eredő követelésnek tekintendő s így a R. 14. §. 11. pontja értelmében végrehajtási korlátozás alá nem esik (székesfehérvári tsz. 1076/1934/20.).

IV. A védett birtokká nyilvánítás joghatálya az adós fizetési mértékének korlátozásán felül a terhelési és végrehajtási korlátozás.

A terhelési korlátozást R. 4. §. 1. bek. és a 38.500/1933. I. M. r. 12. §. állapítja meg. Minthogy a 16.200/1933. M. E. r. 15. §-a szerint a már bejegyzett jelzálogjogra a végrehajtási jog feljegyzését a birtok védettsége nem akadályozza, bejegyzett jelzálogjog alatt pedig az előjegyzett jelzálogjogot is érteni kell, nyilvánvaló, hogy az előjegyzett jelzálogjognak igazolás útján való bekebelezését sem akadályozza az ingatlan védettsége; egyébként is a R. 4. §-a csak a magánjogi címen új jelzálogjog bejegyzésére irányuló kérelmet vagy megkeresést tekinti elutasítandónak, tehát a már előzőleg előjegyzett jelzálogjog igazolás útján való bekebelezése meg van engedve (budapesti tsz. 21. Pf. 7962/1934.). A rendeletek csak a már védett birtokká nyilvánított ingatlanra, illetőleg csak a védett birtok feljegyzésének tartama alatt tiltják az új jelzálogjog bejegyzésével járó végrehajtás foganatosítását, minthogy pedig a jelzálogjogi bejegyzésre irányuló kérvény beadásakor a védettség az ingatlanra nem volt feljegyezve s a telekkönyvi kérvények beérkezésük sorrendjében intézendők el, a telekkönyvi hatóságnak a végrehajtási jelzálogjog bekebelezésére irányuló kérvényt érdemben kellett volna elintéznie, nem pedig az utóbb érkezett védettségi kérelem alapján előbb a védettséget feljegyezni (soproni tsz. Pkf. 1377/1934/5., budapesti tsz. 21. Pf. 7798/1934.).

A fennálló rendelkezésekkel nehezen fér össze a zalaegerszegi törvényszéknek az a határozata, amely a védettség tartama alatt új keretbiztosítéki jelzálogjog bekebelezését engedte meg a hitelező és adós együttes kérvénye alapján, azzal érvelve, hogy a 16.200/1933. M. E. r. 15. §-a az új bejegyzés megtagadását csak a végrehajtási eljárásra korlátozza s ezáltal a R. 4. §-ának és a 38.500/1933. I. M. r. 12. §-ának rendelkezése módosult volna (Pkf. 875/1934/5.). Az utóbbi határozat — eltekintve a jogszabályok hatályosságára vonatkozó téves felfogástól — nem számolt a többi hitelező esetleges sérelmével, aminek megakadályozása a terhelési korlátozásnak egyik főcélja. Kétségtelen, hogy sok esetben a gazdálkodás tovább folytatásához szükséges volna új hitel és azt célszerű volna jelzálogjoggal biztosítani, de a zöldhitelről szóló 2600/1934. M. E. rendeletben adott kivételtől elte-

kintve, a jogszabályok a hitelezők versengésének, illetőleg egyes hitelezők károsodásának elkerülése végett nem engedték meg új hitelek biztosítására az újabb jelzálogi bekebelezést. Ez azonban nem akadályozza a hitelezőket abban, hogy a megüresedett ranghely betöltésével, illetőleg a *kitöltetlen jelzálogjogi keretek erejéig hitelt folyósítsanak*. Az ilyen hitelek, ha a R. 14. §. 3. pontja értelmében végrehajtási korlátozás alól kivetteknek nem tekinthetők és, a keretbiztosítékul szolgáló jelzálogjog rangsorában igényelhetnek kielégítést.

Végrehajtási korlátozásokról a R. 9. §-a, a 16.200/1933. M. E. r. 12—19. §., a 4150/1934. M. E. r. 1—3. és 8. §. és a 7100/1934. M. E. r. 6. §. rendelkezik. A 16.200/1933. M. E. rendelet törvényes felhatalmazás alapján bocsáttatván ki, általános érvényű, mindenkire kiterjedő rendelkezéseket tartalmaz; rendelkezései alól a Magyar Földhitelintézetet megillető, a volt Osztrák-Magyar Bank jelzáloghitei-osztálya alapszabályainak nevezett intézetre is kiterjesztett, az 1924:V. t.-c. által hatályában fenntartott 39—46. §-ain alapuló különös jogok dacára a Magyar Földhitelintézet sincs kivéve, mert az említett rendelet általános rendelkezései alól nem ismer kivételt (kaposvári tsz. Pkf. 2371/1934/73.). A védetté nyilvánítás csak a R. 9. §-ában felsorolt, végrehajtás alól kivett ingóságokkal és követelésekkel vonatkozásban és csupán a végrehajtás foganatosítását zárja ki, nem fosztja meg azonban a végrehajthatót attól a jogától, hogy a végrehajtást szenvedő ingóságaira általában a végrehajtást meg ne kérhesse (budapesti tsz. 21. Pf. 647/1934.). Olyan jogszabály nincsen, hogy a végrehajtható már a kielégítési végrehajtás elrendelése iránt benyújtott kérelemben részletesen felsorolni volna köteles, hogy mely ingóságokat kíván az elrendelt végrehajtás foganatosítása során lefoglalni; e megjelölés hiányában tehát a kielégítési végrehajtás elrendelése meg nem tagadható (budapesti it. tábla P. XIV. 5898/1934/8.). A végrehajtás foganatosításakor bírálendő el az, hogy melyek azok a vagyontárgyak, amelyeket végrehajtás alá vonni és árverésen eladni nem lehet (budapesti tsz. 21. Pf. 10.726/1934/10.) A végrehajtási korlátozás csak olyan vagyontárgyakra vonatkozólag érvényesül teljes hatállyal, amelyeknek védett volta bírói megállapítás nélkül is kétségtelen, vagyis eleve (prima facie) csak védetté nyilvánított ingatlanokra; a gazdaadós ingóságaira azonban a végrehajtás meg nem tagadható (sátoraljaujhelyi tsz. Pkf. 788/1934/10.).

Végrehajtási korlátozás alá eső tárgyak nemcsak a védettség tartama alatt elváló, hanem az azt megelőzően már elvált termények is (szekszárdi tsz. Pkf. 897/1934/9.), a védett birtok felszereléséhez tartozó cséplőgép akkor is, ha a végrehajtást szenvedő bér munkára is használja (Pkf. 2526/1934/17., győri tsz.), a haszonbérkövetelés, mert az ingatlan terményét helyettesíti (szolnoki tsz. Pkf. 2908/1934/14., 3303/1934/9., ellenkező budapesti tsz. 21. Pf. 10.372/1934.). Nem esnek végrehajtási korlátozás alá a pipák, vadászfegyverek, ezüst tárcák és lovagló ostorok (nyiregyházi tsz. Pkf. 3250/1934/29.).

A R. 9. §. 3. bekezdése szerint nincs akadálya a *Vht. 101.*

§-ában megjelölt ingók elárverezésének; nem tekinthetők ilyen ingóknak a szemestermények, zsákok, baromfiak, sertések, széna, szalma és bor, ellenben ilyen ingóság a répa, amely köztudomás szerint értékcsökkenés nélkül nem tartható el (szekszárdi tsz. Pkf. 2489/1934/4.).

A 16.200/1933. M. E. r. 16. §-a és a R. 9. §. értelmében a bírói zár alól feloldani csupán az adósok terméskészletét képező borokat lehet, de nem azoknak tartályait és az egyéb gazdasági eszközöket és felszereléseket is (szolnoki tsz. Pkf. 1304/1934/15.).

A telekkönyvileg bekebelezett haszonélvezeti jogra a Vht. 208. §-a értelmében a kielégítési végrehajtást el kellett rendelni, mert a végrehajtást szenvedő a végrehajtás kérése és elrendelése előtt a bíróságnak nem hozta tudomására a gazdavédelmi kedvezményhez való jogát, a végrehajtást elrendelő bíróság pedig az ily kedvezményhez való jogot hivatalból felderíteni nem köteles (pécsi it. tábla P. II. 1218/1934/61.). A kir. törvényszék a foglalást megsemmisíti, mert a végrehajtást szenvedő ingatlana védett birtok s a lefoglalt ingók védett ingók, a foglalás hatályosságára és törvényszerűségére nézve a foglalás időpontjában fennálló állapot az irányadó, ezen időpontban pedig az arra illetékes bíróság még nem mondotta ki azt, hogy a követelés végrehajtási korlátozás alá nem esik (szekszárdi tsz. 1700/1934/5.). Annak megállapítására, hogy a végrehajtás tárgyát képező követelés ki van-e véve a végrehajtási korlátozások alól, csak a per-bíróság, illetve a végrehajtást elrendelő bíróság van hivatva, nem pedig a végrehajtást foganatosító telekkönyvi hatóság s ha a végrehajtást elrendelő bíróság kimondotta, hogy a követelés az említett korlátozás alá nem esik — mindaddig, míg ez a megállapító határozat megváltoztatva nincs, a telekkönyvi hatóság a végrehajtási eljárás folytatásához szükséges intézkedéseket a felfolyamodásra tekintet nélkül megteheti (budapesti tsz. 21. Pf. 7856/1934.), mellőzhetetlen tehát, hogy a végrehajtást elrendelő bíróság a 16.200/1933. M. E. r. 13. §-án alapuló határozatát az illetékes telekkönyvi hatósággal közölje (budapesti tsz. 21. Pf. 1440/1934.).

A védett birtokká nyilvánított ingatlan haszonvételére zárlatot elrendelni a 16.200/1933. M. E. r. 5. és 17. §. eseteinek kivételével még a gazdaadás beleegyezésével sem lehet (pestvidéki tsz. Pkf. I. 10.681/1934/14.).

Ha megállapítható, hogy a végrehajtási korlátozások alól ki nem vett jelzálogos hitelezők megkapták mindazokat az összegeket, amelyeket a R. alapján követelhetnének, akkor a 4150/1934. M. E. r. 3. §-a értelmében — minthogy a 16.200/1933. M. E. r. 5. §-a alapján zárlat elrendelése nem kéretett — a zárlati jövedelem maradványának a végrehajtást szenvedő kezéhez való kifizetését a hitelezők ellenzése meg nem akadályozhatja (bajai tsz. kirendeltség Pkf. 11.222/1934/45.).